

Одержані результати і дані літератури показують, що при відборі й вирощуванні племінного молодняка в умовах племзаводів можна своєчасно виявити (1—6 місяців) бугайців з глибокою формою гіпоплазії статевих органів (крипторхізм, фримартинізм, аплазія і атрофія сім'яників, аномалії розвитку статевих органів). Діагностика зазначених вад повинна ґрунтуватись на даних ретельного клінічного огляду ремонтного молодняка при відборі.

З настанням статевої зрілості (8—12 місяців) можна легко виявити помірну форму гіпоплазії статевих органів, використовуючи для цього дані клінічного огляду, тестиметрії сім'яників, оцінки статевої активності і спермопродукції. При дослідженні таких бугаїв необхідно звертати увагу на зовнішні ознаки: високоногість, завужені пропорції тіла, відставання в рості, слабку вираженість статевого диморфізму. Методом огляду і зовнішньої пальпації виявляють величину, симетричність розвитку і висоту опускання сім'яників, їх форму, консистенцію, наявність потовщень. Одночасно досліджують і придатки сім'яників, звертаючи особливу увагу на хвіст придатка. При внутрішньому дослідженні (ректально) визначають розмір, консистенцію, симетричність та рухливість часток міхурцевидних залоз, ампул сім'япроводів, передміхурової залози. Тестиметрія сім'яників (Г. Д. Святовець, 1971) дає можливість визначити відповідність нормі величини сім'яників та ступінь їх асиметрії.

Статеву активність бугайців оцінюють загальноприйнятим способом, звертаючи особливу увагу на вираженість статевого збудження, прояв ерекції та еякуляції. При одержанні сперми з діагностичного боку мають значення стан рухливості сперміїв, їх концентрація, кількість патологічних і недозрілих форм, переживаність. При відповідних умовах вирощування і задовільному розвитку бугайця мінімальні показники сперми у віці 12—13 місяців повинні відповідати таким вимогам: об'єм еякуляту — 2 мл, концентрація — 0,6 млрд/мл, активність — 8 балів, наявність патологічних і незрілих сперміїв — близько 20%.

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ПОГОЛІВ'Я ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

М. Т. ДЕНИСЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук

Міністерство сільського господарства УРСР

У зв'язку з масовим переведенням виробництва продуктів тваринництва на промислову основу, з утворенням на комплексах принципово нових умов утримання тварин передбачено розробити нові форми і методи племінної роботи та відтворення стада стосовно до потокового виробництва.

В зв'язку з цими невідкладними завданнями доцільно розглянути стан розвитку скотарства і особливо відтворення поголів'я, ос-

кільки від цього значно залежить рівень ефективності розвитку галузі.

Неважаючи на труднощі, викликані наслідками посухи 1975 р., у 1976 р. багато колгоспів і радгоспів досягли певних успіхів у галузі молочно-м'ясного скотарства. Майже в усіх областях зросла чисельність великої рогатої худоби, в громадських господарствах Чернігівської, Чернівецької, Житомирської, Київської та інших областей приріст її за 1976 р. становив 3—4%, в цілому по колгоспах, радгоспах і міжгосподарських підприємствах республіки на 1 січня 1977 р. налічувалось 19582,9 тис. голів худоби, що на 249 тис. більше, ніж було на кінець 1975 р.

Поголів'я корів у всіх колгоспах, радгоспах і міжгосподарських підприємствах Київської, Сумської, Волинської, Житомирської, Чернігівської областей зросло на 4—6% і на кінець 1976 р. становило 6179,4 тис. проти 6059,0 тис. на 1 січня 1976 р. У господарствах Київської і Чернівецької областей на початок 1977 р. на кожні 100 га сільськогосподарських угідь припадало понад 20 корів.

Через несприятливі умови зимівлі 1975—76 рр. в ряді областей не вдалося зберегти молочно продуктивність корів на рівні попереднього року, проте у другій половині 1976 р. розбіжність між надоями була зведена до мінімуму. Так, у колгоспах і радгоспах Кримської області в середньому від корови надоено 2792 кг молока, Чернівецької — 2742, Черкаської — 2598, Донецької — 2594 кг.

У чималій кількості господарств республіки нагромаджено досвід організації інтенсивного використання маточного поголів'я та його відтворювальної здатності. В 1976 р. вихід телят в розрахунку на 100 корів у 2750 господарств досяг 90—100%.

У 1976 р. надходження телят від корів та нетелей, в тому числі від корів громадських господарств Вінницької, Київської, Сумської, Ворошиловградської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Львівської і Хмельницької областей, зросло на 1—6% проти попереднього року. Проте інтенсивність використання маточного поголів'я достовірніше характеризується виходом телят з розрахунку на 100 корів. Цей показник широко використовується для оцінки маточного поголів'я і стану зоотехнічної роботи в господарствах, а також у плануванні і статистиці. Серед областей республіки вищого виходу телят домагаються колгоспи і радгоспи Кримської і Житомирської областей, які протягом останніх трьох років (1974—1976) одержали по 89—96 телят від 100 корів. Досвід показує, що одержувати по 95 телят на кожні 100 корів практично можна. За науковими спостереженнями В. А. Павлова (1976 р.), щорічно залишаються неплідними через надмірно тривалу необоротну патологію 5—7% корів, яких слід вибраковувати. Крім того, в неблагополучні щодо зимівлі роки близько 10% телят народжується мертвими. Ці втрати часто перекриваються тим, що від частини корів одержують по два отелення на рік, нерідко народжуються двійнята. За даними Н. А. Мартиненко (1965), двійнята у корів народжуються 1—2 рази на 100 отелень, трійнята — один раз на

13—14 тис. отелень. Четверо телят народжуються не частіше як раз на 120—130 тис. отелень.

Практичне значення має надходження приплоду по періодах року. В умовах існуючих господарств бажаними залишаються ціло-річні отелення. В 1974—1976 рр. у колгоспах і радгоспах щомісячно телилось від 4 до 15% корів і нетелей, 28% отелень щорічно припадало на березень — квітень, близько 8% — на серпень — вересень. У першому півріччі теляться 68—69% корів і нетелей, 31—32% — у липні — грудні.

Рівень інтенсивності використання маточного поголів'я залежить від цілого ряду умов. Це насамперед організація повноцінної годівлі корів і телиць з тим, щоб протягом року вони мали середню і вищесередню вгодованість, забезпечення потреби організму тварин у протеїні, вітамінах, мінеральних речовинах, нестача яких (особливо білків, фосфору і кальцію, вітамінів А, D) призводить до порушення статевих циклів, слабого прояву ознак охоти, пониженої заплідненості, розсмоктування плоду, абортів або тяжких родів, затримки посліду тощо.

Перевірка показала, що через загальну якісну нестачу кормів і невідповідність їх потреби певна частина корів, які отелились в листопаді — грудні, приходять в охоту і осіменяються в квітні — червні наступного року, це призводить до зниження виходу телят від 100 корів у середньому на 4—6 голів.

Слід зазначити, що на 1 січня 1977 р. запаси всіх видів кормів у кормових одиницях більші, ніж на цю дату в минулі роки. Питома вага концентрованих кормів зросла від 24 до 28%.

У відтворенні стада і підвищенні продуктивності поголів'я перспективне значення має спеціалізація вирощування телиць, омолодження стада за допомогою збільшення введення первісток. Колгоспні і радгоспні стада Донецької області щорічно поповнюються 92—109 тис. нетелей, на 100 корів вводиться 27—31 первістка. І надій тут в останні три роки (1974—1976) становив 2594—2696 кг молока на корову. В таких областях, як Ворошиловградська, Волинська, Хмельницька в дійне стадо вводиться 16—22% нетелей, оскільки питома вага корів віком 8 років і старше становить 36—39%, надій в середньому на корову дорівнює 2124—2387 кг.

Важливе значення має вік першого осіменіння телиць. За даними Науково-дослідного інституту тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР, із збільшенням віку осіменіння телиць ступінь інтенсивності використання корів значно знижується. Так, при першому осіменінні телиць у віці до 18 місяців на вирощування корови витрачалось 272,2 людино-години і 338,3 крб. всіх засобів, до 8-річного віку від такої корови одержували продукції в вартісному виразі по 8,35 крб. на людино-день і 672 крб. на кожні 100 крб. витрат. Коли телиць осіменяли перший раз у 24 місяці і старше, то витрати на вирощування корови збільшувались відповідно на 120,5 людино-години і 135,1 крб., а продукції одержували з розрахунку на людино-день і на 100 крб. витрат відповідно на 37,5 та 35,6% менше (В. Д. Ярошенко, Ю. Д. Рубан, І. В. Россоха, 1967).

У багатьох господарствах слід упорядкувати процес вибракування корів, оскільки в ряді колгоспів і радгоспів незадовільно організовано вирощування необхідного поголів'я ремонтних телиць для поповнення маточного стада, що стримує вибракування старих і низькопродуктивних корів. Замість того щоб вибраковувати тварин в основному в IV кварталі, багато господарств з метою виконання плану вихідного поголів'я корів реалізують на забій велику їх кількість у січні — березні. Цим штучно підвищують показник яловості і зменшують вихід телят на 100 корів. За 1972—1976 рр. в Харківській, Ворошиловградській, Вінницькій, Дніпропетровській, Миколаївській областях в I кварталі вибуло браку по 30—36, в IV кварталі лише по 10—24 проценти, а вихід приплоду телят на 100 корів за цей же період становив в цих областях тільки 76—83 голови. В 1976 р. у більшості областей республіки через це вихід телят з розрахунку на 100 корів занижений на 6—11 голів.

Не менш важливо налагодити оприбуткування новонароджених телят, забезпечити суворе дотримання відповідних правил та інструкцій по обліку поголів'я. Оприбуткування телят, їх нумерацію та подання актів бухгалтерії господарства повинні здійснювати в день їх народження. В такий же строк складати акти на мертвонароджених телят, аборти, вибуття з вимушених причин тільних корів. При несвоєчасному оприбуткуванні приплоду створюються умови для приховування загибелі телят. В останні роки значно посилюється контроль за цією справою, особливо з боку обласних і районних комісій по боротьбі з яловістю.

Про вплив на показник виходу телят несвоєчасного вибракування корів, приховування загибелі молодняка та інше можна судити за різницею між даними заплідненості корів і виходом телят.

У вирішенні питань підвищення інтенсивності використання маточного поголів'я важлива роль належить зооветеринарній науці. Крім надання колгоспам і радгоспам науково-практичної допомоги і розробки технологічних питань, виникає необхідність більш інтенсивного розвитку теоретичних, пошукових досліджень з питань плодючості великої рогатої худоби, розробки методів усунення причин загибелі ембріонів на різних стадіях розвитку і трансплантації яйцеклітин.

Підлягають дальшому вивченню методи стимуляції охоти. Наприклад, у Франції завдяки застосуванню гормонів (СЖК і хоріонального гонадотропіну) в дослідному стаді в 1970 р. від кожних 100 корів одержано 124—130 телят при звичайній плодючості 80—85 голів.

Першочерговими завданнями зоотехнічної і ветеринарної науки є також розробка системи відтворення в промислових комплексах, методів визначення охоти і оптимального періоду осіменіння тварин у спеціалізованих господарствах по вирощуванню ремонтних телиць, дозування сперми плідників тощо.